

Nogle elever får lave karakterer trods fint fagligt niveau

VIDENSOVERBLIK

MAJ 2025

Når man sammenligner årskarakterer for drenge og piger, der får samme karakter ved eksamen, ligger drengenes årskarakterer i gennemsnit lavere. Det samme gælder ikke-vestlige elever sammenlignet med etnisk danske elever og elever med kortuddannede forældre sammenlignet med de mere veluddannedes børn. Det kan tyde på, at lærerne tager mere end elevens faglige niveau med, når de giver karakterer – fx elevens adfærd i klassen.

Når elever afslutter folkeskolen, står der på eksamensbeviset et karaktergennemsnit, som delvist bygger på de eksamenskarakterer, eleven opnår ved de obligatoriske prøver, der udgør folkeskolens afgangsprøve, og delvist på udvalgte årskarakterer fra 9. klasse.

Ideelt set afspejler elevens årskarakterer det samme faglige niveau, som eleven også kan præstere ved eksamen, men en ny forskningsanalyse viser, at årskaraktererne for nogle grupper af elever er lavere, end de bør være.

Zoomer man fx ind på årskarakteren i dansk læsning, (som er en del af den samlede karakter i skriftlig dansk,) og som eleverne får af deres lærer *inden* de skal op i de afsluttende prøver - er der tre grupper elever, der i gennemsnit får lavere årskarakterer end de får ved eksamen.

Det ser forskere, når de sammenligner årskarakterer for grupper af elever, der i øvrigt får *samme karakter* ved eksamen i dansk læsning, hvor en ekstern censor er med til at bedømme elevens præstation.

- Blandt drenge og piger, som får samme karakter ved eksamen i dansk læsning, får drengene i gennemsnit

ca. 0,4 karakterpoint lavere årskarakter i dansk læsning end pigerne (på 7-trinsskalaen).

- Blandt elever fra ikke-vestlige familier, der får samme karakter ved eksamen i dansk læsning som etnisk danske elever, ligger de ikke-vestlige elever 0,4 karakterpoint lavere i dansk læsning årskarakter end etnisk danske elever.
- Og blandt elever, hvis forældre har korte uddannelser (hvor højst en af forældrene har fuldført en ungdomsuddannelse), som får samme eksamenskarakter i dansk læsning som elever med mere veluddannede forældre (hvor mindst en af forældrene har en videregående uddannelse), får eleverne med kortuddannede forældre årskarakterer, som ligger hele 0,6 karakterpoint lavere i dansk læsning.
- Og effekterne "akkumuleres": Det betyder, at indvandrer drenge med kortuddannede forældre i gennemsnit vil få en årskarakter i dansk læsning, som ligger cirka 1,4 karakterpoint lavere ($0,4 + 0,4 + 0,6 = 1,4$) end en dansk pige, hvis forældre har lange uddannelser - igen selvom begge elever får samme karakter ved eksamen i dansk læsning.

Fordomme og faglige forskelle

Forskere fra ROCKWOOL Fonden, Roskilde Universitet og Københavns Universitet har analyseret 9. klasse elevers årskarakterer i dansk læsning i årene 2008-2014 og sammenlignet med de eksamenskarakterer, som eleverne får ved den afsluttende prøve.

Karakteren i læsning er en del af elevens samlede karakter i skriftlig dansk, som består af skriftlig fremstilling (dansk stil), dansk retskrivning og dansk læsning.

Karakterdata fra i alt 438.162 elever indgår i analysen.

Og selvom der er reelle forskelle i de faglige færdigheder på tværs af elevgrupper (piger får fx generelt højere karakterer end drenge – også til eksamen), så viser forskningsstudiets resultater, at en del af forskellen i karakterer kan tilskrives, at lærerne bedømmer elevernes præstationer i årets undervisning lavere, end elevens faglige niveau egentlig tilskrives.

Hvis lærernes bedømmelse af eleverne var helt neutral, ville der ikke - gennemsnitligt set - være forskel på årskarakteren for elever, som klarer sig lige godt ved eksamen.

Ingen tydelig statistisk diskrimination

Tidligere dansk forskning har udelukkende undersøgt læreres forskelsbehandling af elever baseret på køn eller baseret på elevens herkomst.

Med analysen her undersøger forskerne alle tre dimensioner samtidig: Køn, herkomst og forældres uddannelsesbaggrund.

Og de tester om forskellene i årskarakterer skyldes statistisk diskrimination - altså at lærere bedømmer en elev baseret på, hvor god hans eller hendes "gruppe" plejer at klare sig (fx drenge, ikke-vestlige indvandrere.)

Det finder forskerne dog ikke tydelige tegn på.

Så ville man nemlig forvente, at forskellene blev mindre efter 2010, hvor de nationale tests (i blandt andet læsning) blev indført. De nationale test gav nemlig lærerne mere information om den enkelte elevs præcise faglige niveau, hvilket burde minimere lærernes eventuelle forskelsbehandling på grund af elevens køn, etnicitet eller andet.

Man ville også forvente at se samme forskel mellem eksamenskarakterer og årskaraktererne i den tilsvarende elevgruppe på samme skole året før. Og selvom sådan en sammenhæng i en svag grad er til stede, så er det ikke tilstrækkeligt til at forklare resultaterne.

Bedømmer også adfærd?

Forskernes data kan dermed ikke forklare, hvorfor lærerne i gennemsnit vurderer nogle elevgruppers præstationer dårligere.

Men det kan skyldes, at lærere medtager mere end elevens rent faglige standpunkt i deres bedømmelse, når de giver årskarakterer (fx adfærd i klassen, motivation osv.)

Det til trods for, at folkeskolens retningslinjer for standpunktskarakterer eksplicit siger, at læreren kun skal bedømme elevens faglige niveau:

"Elevens arbejdsindsats eller opførsel i klassefællesskabet indgår som udgangspunkt ikke i grundlaget for karaktergivingen (...)", står der i Børne- og Undervisningsministeriets vejledning for standpunktskarakterer i folkeskolen. Medmindre altså det specifikke fag har mål, som omfatter fx adfærd, hvilket ikke er tilfældet for dansk læsning.

Det er også muligt, at lærere slår hårdere ned på nogle grupper end på andre. Forskellene i årskarakterer kan altså både skyldes, at fx drenge i gennemsnit opfører sig dårligere (og bliver "straffet" på årskarakteren), eller at lærere i højere grad vælger at lade deres utilfredshed med drengenes opførsel skinne igennem i årskarakteren

Årskarakterer vigtige

Årskarakterer i folkeskolen er lærernes stærkeste redskab til at vurdere elevens faglige niveau, og eleven selv kan også – bevidst eller ubevidst – basere sit valg af ungdomsuddannelse på de signaler han eller hun får fra karaktererne. Særligt da folkeskoleelever i 9. klasse søger at blive optaget på en ungdomsuddannelse inden de får deres eksamenskarakterer. *"Er jeg klog nok til den uddannelse?"*

Med den nye politiske aftale¹, der hæver adgangskravet til nogle ungdomsuddannelser, bliver karakterer endnu vigtigere: Fra skoleåret 2030/2031 skal elever have et karaktergennemsnit på mindst 6,0 (i både de afsluttede standpunktskarakterer og i de lovbundne prøver fra

1. <https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/aktuelt/pdf24/okt/241008-faktaark-5--skaerpet-karakterkrav-til-de-treaarige-gymnasiale-uddannelser.pdf>

folkeskolens afgangseksamen) for at have retskrav på optagelse på hhx, (htx) og stx (alment gymnasium.)

Derfor er det afgørende, at årskarakterer alene afspejler elevens faglige niveau.

Resultaterne sætter fokus på, at nogle grupper systematisk får for lave årskarakterer, men peger også på en mulig løsning:

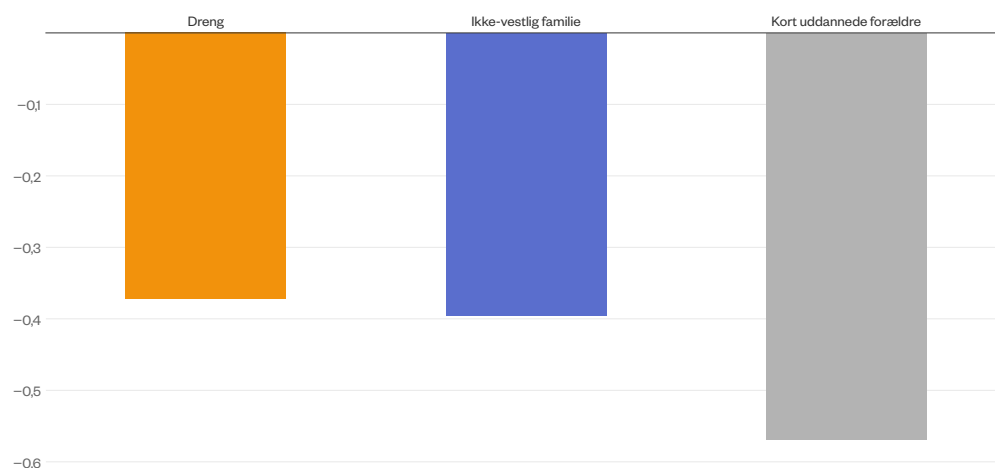
Hvis forskelle i årskarakterer skyldes, at lærerne bruger karakterer til at vurdere eleven ud over det faglige indhold – fx ved at trække elevens karakter ned for larm i klassen – kan man give lærere et andet værktøj til at vurdere elevens engagement. Det kunne for eksempel være ordenskarakterer eller en særskilt type karakter til adfærd, motivation, deltagelse osv.

FAKTA om forskningsstudiet: *Social gradients in teacher quality and teacher effects*

Forskerne bag analysen: Anders Hjorth-Trolle, forsker, Ph.d. i sociologi, ROCKWOOL Fonden, Asta Breinholt, adjunkt i sociologi, Roskilde Universitet, Mikkel Büchler Henriksen, Ph.d.-studerende i økonomi, Københavns Universitet

- Forskerne har analyseret 9.-klasse elevers årskarakterer i dansk læsning i årene 2008 -2014 og sammenlignet med de eksamenskarakterer, som eleverne får ved den afsluttende prøve.
- Karakteren i læsning er en del af elevens samlede karakter i skriftlig dansk, som består af skriftlig fremstilling (dansk stil), dansk retskrivning og dansk læsning.
- Specifikt har forskerne undersøgt karaktererne for drenge i forhold til piger, ikke vestlige indvandrere og flygtninge i forhold til etnisk danske elever og elever, hvis forældre har korte uddannelser i forhold til elever med langt-uddannede forældre.
- Karakterdata fra i alt 438.162 elever indgår i analysen.

Figur1. Gennemsnitlig forskel i årskarakter for læsning trods samme eksamenskarakter

Note: Figurnote: Analyse af årskarakteren i dansk læsning for 438.000 elever på årgangene 2000-2014 viser, at tre grupper elever i gennemsnit får lavere årskarakterer end deres faglige niveau formentlig tilskrives: Drenge får i gennemsnit ca. 0,4 karakterpoint lavere årskarakter end piger, elever fra ikke-vestlige familier får i gennemsnit 0,4 karakterpoint lavere årskarakter end etnisk-danske elever. Og elever, hvis forældre har korte uddannelser (hvor højst en af forældrene har fuldført en ungdomsuddannelse) ligger hele 0,6 karakterpoint lavere i årskarakter end elever med mere veluddannede forældre (hvor mindst en af forældrene har en videregående uddannelse). Alt sammen når man sammenligner elever, som får samme karakter i dansk læsning, som er en del af den afsluttende prøve i skriftlig dansk, hvor en ekstern censor er med til at bedømme elevens præstation.

Kilde: Egne beregninger på tal fra Danmarks Statistik.

Forskningen bag

Anders Hjorth-Trolle, forsker, Ph.d. i sociologi, ROCKWOOL Fonden,
Asta Breinholt, adjunkt i sociologi, Roskilde Universitet, Mikkel
Büchler Henriksen, Ph.d.-studerende i økonomi, Københavns
Universitet (2025). Does Statistical Discrimination Explain Grading
Bias_ Evidence from a Natural Experiment *ROCKWOOL
Fondens Forskningsenhed, Study paper No. 244*

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fonden Forskning

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed
(ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af
den løbende forskning i enheden.

Vidensoverblikket er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller
kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser fra forskningsenheden på:
www.rockwoolfonden.dk/forskning